

Domsagohistorik

Hässleholms tingsrätt

Text: Elsa Trolle Önnerfors

Hässleholms tingsrätt

Rättsväsendet i Skåne försvenskades på 1680-talet, och svensk lag infördes 1682/83.¹ Vid den här tiden bildade Östra och Västra Göinge härad en gemensam domsaga. Denna domsaga bestod fram till 1861. Västra Göinge bröts då ut och blev eget jurisdiktionsområde. Östra Göinge förenades istället med Villands härad (Östra Göinge och Villand härader, se Kristianstads tingsrätt). Beslutet om att skilja på Östra och Västra Göinge hade fattats redan 1853, men man ville vänta med att verkställa beslutet till dess att den sittande häradshövdingen i Östra och Västra Göinge domsaga, August Landegren, avgått.²

Tingsstället i Västra Göinge härad var i slutet av 1600-talet placerat i Röinge. Det äldsta tingshuset var från 1670.³ På mitten av 1700-talet kom bestämmelser om att offentliga byggnader borde vara uppförda i sten. Göta hovrätt uppmanade i en skrivelse 1760 Östra och Västra Göinge härader att gå samman och uppföra ett gemensamt tingshus på någon lämplig plats, allt för att spara sten och virke.⁴ Både Östra och Västra Göinge tackade emellertid nej till förslaget. Frågan togs upp på nytt 1767. Det konstaterades att huset i Röinge nu var i uselt skick, och att Sandby var den bästa platsen för ett gemensamt tingshus, om nu ett sådant skulle uppföras. Men det var ekonomiskt kärva tider, sten var dyrt byggnadsmaterial, de flesta sockenombuden ansåg att häraderna skulle bygga hus var för sig och Sandbyborna ville inte ha något tingshus inne i samhället med tanke på brandrisken. Byggplanerna lades därför på is, och häradshövdingen Salomon von Otter meddelade att han tänkte begära syn på de två gamla tingshusen innan beslut fattades i frågan.⁵

Synen av tingshuset i Röinge genomfördes vid hösttinget 1767. Som väntat fann man att det var i uselt skick, och tingshuset dömdes ut. Under åren 1767 till 1769 hölls förhandlingarna på gästgiveriet på grund av att tingshuset var i så dåligt skick att rätten inte vågade vara där.⁶ Invånarna i Västra Göinge var nu inte främmande för tanken på ett gemensamt tingshus i Sandby, men flera av socknarna i Östra Göinge vägrade gå med på att flytta tingsstället i Broby. De båda häraderna befriades slutligen från de gemensamma byggplanerna i slutet av 1770. Häraderna fick dessutom fria händer att uppföra husen valfritt sätt, alltså i trä eller sten.⁷ År 1773 stod ett nybyggt tingshus i trä klart. Huset låg precis vid en genomfartsled och var granne med gästgiveriet. Även detta hus användes i nästan ett sekel. I början av 1860-talet ansågs emellertid huset vara i så dåligt skick att det var direkt "hälsofarligt" och det skulle inte löna sig att reparera det.⁸ Den bästa lösningen var att helt enkelt uppföra ett nytt tingshus. År 1867 flyttade Västra Göinge härad sitt tingsställe och kansli in till Hässleholm, till ett hus från 1866, vilket delades med sparbanken. Huset var centralt beläget inne i Hässleholm nära järnvägsstationen, som hade öppnat 1860.⁹

¹ Johannesson, Gösta *Skånes historia*, 3:e upplagan, Malmö 1977Js. 201.

² K.Br den 7/7 1853 (Almquist s. 406).

³ Johansson Ivar, *Västra Göinge härad och domsaga II*. Händelser och människor under 18:e seklet, 1970, s. 161.

⁴ Johansson 1970 s. 163.

⁵ Edvardsson Vigo, "När Göingehäraderna skulle bygga tingshus i Norra Sandby", i *Västra Göinge Hembygdsförening Skriftserie* 1982, Hässleholm 1982, s 66ff.

⁶ Johansson 1970 s. 163.

⁷ Edvardsson s. 72ff.; Johansson 1970 s. 164.

⁸ Johansson (1970) s. 164.

⁹ Johansson Ivar, *Västra Göinge härad och domsaga*, Hässleholm 1968, s. 3ff.; Johansson 1970 s. 165.

Nya lagberedningen tar upp tingshuset i Hässleholm i sin inventering av svenska tingshus på 1880-talet. Huset i Hässleholm ansågs vara i ”utmärkt godt skick”.¹⁰ Hässleholm hade länge utgjort en centralort, bland annat var tingsstället placerat där (i Röinge) sedan 1600-talet. Men innan södra stambanan öppnades 1860 fanns inte många hus i samhället. Med järnvägen, som gick rakt genom byn, expanderade emellertid Hässleholm på 1860- och 1870-talen. Järnvägen till Helsingborg öppnades 1875. År 1888 blev Hässleholm municipalsamhälle,¹¹ köping 1901 (rättigheterna hade beviljats redan 1873),¹² och stad 1914.¹³ Hässleholm låg dock fortfarande under landsrätt, vilket man alltid hade gjort (Västra Göinge domsaga).¹⁴

År 1952 genomfördes kommunsammanslagningar. Häradsrätten bytte samtidigt namn till Västra Göinge domsagas häradsrätt.¹⁵ År 1967 skedde förändringar i den judiciella indelningen i dåvarande Kristianstad län. Till Västra Göinge tingslag överfördes Osby köping samt Loshults och Örkeneds landskommuner. Dessa områden hade tidigare tillhört Östra Göinge domsaga.¹⁶ Hässleholms stad och Stoby landskommun slogs samman till Hässleholms kommun från och med ingången av 1971.¹⁷

Den stora tingsrättsreformen trädde också i kraft 1971. Häradsrätterna och rådhusrätterna slogs då ihop till tingsrätter. Västra Göinge domsagas häradsrätt blev nu Hässleholms tingsrätt. Domkretsen var densamma som innan reformen, och tingsställe och kansli var fortfarande placerat i Hässleholm.¹⁸ Ytterligare kommunreformer genomfördes på 1970-talet och 1974 utgjorde Hässleholms tingsrätts domkrets av Hässleholms och Osby kommuner.¹⁹ Tingsrätten är än idag inhyst i huset från 1867.

Hässleholms tingsrätt

Tingsrättens jurisdiktionsområde

Hässleholms kommun

Osby kommun

Ordinarie domare

Lagmän i Hässleholms tingsrätt

Erik Neergaard 1.9.1980

Hans B Andersson 1975-1980

Curt Carlon 1971-1975

Rådmän i Hässleholms tingsrätt

Per Moreau 1985-1997

Jörn Jacobsson 1992-1994

Ralf G Larsson 1995-1997

Anders Johnson 1997-

Åsa Liljeroth 1998-

¹⁰ *Nya Lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning*. Fjerde delen. Bihang. Stockholm 1884. Tabell n:o 1 om Västra Göinge härads tingslag.

¹¹ Svensk uppslagsbok, andra och omarbetade och utvidgade upplagan i 32 band 1947-1955, Bd 13, Malmö 1949, s. 1263ff.

¹² K.Br. den 8/12 1893.

¹³ K.Br. den 19 december 1913.

¹⁴ Svensk uppslagsbok, andra och omarbetade och utvidgade upplagan i 32 band 1947-1955, Bd 32, Malmö 1955, Bd 13 Malmö 1949, s. 1263ff.

¹⁵ Västra Göinge domsaga omfattade följande områden: Hästveda, Vittsjö, Bjärnums, Tyringe, Stoby, Vinslövs och Sösdala landskommuner, Vinslövs köping samt Hässleholms stad (SFS 1950:450).

¹⁶ SFS 1966:407.

¹⁷ Kungl. Maj:ts beslut den 24 april 1970

¹⁸ Koncept den 17/6 1970 från Justitiedepartementet till Hovrätten över Skåne och Blekinge, Dnr 3062/69, s. 3.

¹⁹ SFS 1973:740.

Västra Göinge härad

Domsagotillhörighet:	1682–1860	Med Östra Göinge härad
	1861–1970	Egen domsaga ²⁰
Tingsplatser:	1680–1867	Röinge
	1867–1970	Hässleholm

Häradshövdingar

Johan Ancker ²¹	1683–1704
Gustaf Gammal Ehrencrona	1704–1741
Germund Abraham Falkengrén	1741–1747
Carl Carsell	1747–1761
Salomon von Otter	1761–1773
Bengt Johan Edberger	1773–1781
Carl Testrup	1781–1793
Lars Henrik Battram	1793–1829
August Landegren	1830–1860
Carl Johan Hultqvist	1861–1872
Johan Anders Areskoug	1873–1901
Ernst Mauritz Håkansson	1901–1929
Ivan Anders Olof Björklund	1929–1936
Erik Gabriel Eriksson Leijonhufvud	1936–1958
Curt Carlon	1958–1970

Litteratur

Almquist, Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige : med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954-1955

Edvardsson Vigo, ”När Göingehäraderna skulle bygga tingshus i Norra Sandby”, I: *Västra Göinge Hembygdsförening Skriftserie* 1982, Hässleholm 1982.

Johansson Ivar, ”Hässleholms tingshus hundra år” I: *Västra Göinge Hembygdsförening Skriftserie* XIV 1966, Hässleholm 1966.

Johansson Ivar, *Västra Göinge härad och domsaga*, Hässleholm 1968

Johansson Ivar, *Västra Göinge härad och domsaga II. Händelser och människor under 18:e seklet*, 1970

Johannesson, Gösta *Skånes historia*, 3:e upplagan, Malmö 1977

Nya Lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning. Fjerde delen. Bihang. Stockholm 1884. Tabell n:o 1 om Västra Göinge härads tingslag.

Svensk uppslagsbok, andra och omarbetade och utvidgade upplagan i 32 band 1947-1955

²⁰ Jfr kungl. brev den 7 juli 1853

²¹ Adlad Anckarstråle